

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'רכב

ערב שבת קודש
פרשת ויגש
ד' בטבת התשע"ח

יוצא לאור על ידי
צעירי אגודת חב"ד באה"ק

פקודת יום

ללחום בעבירות, לא בחוטאים

אין צורך להוכיח שדרכה של חב"ד ושלוחי חב"ד היא דווקא מתוך אהבת ישראל ובדרכי נועם ודרכי שלום - כיוון שזוהי מהות חב"ד וליובאוויטש - אהבת ישראל ואחדות ישראל... חב"ד לוחמת בעבירות, ולא בחוטאים. ואדרבה - את החוטאים משתדלים להחזיר בתשובה.

ודאי שאסור להעניק 'הכשר' להנהגת החוטאים, וצריכים להבהיר לאחרים שלא יתנהגו כמותם; אך זוהי עדיין מלחמה בחוטאים ולא בחוטאים'. ודוגמא לכך: האיסור וחילול השם שבבשר הטריפה, הנה ההתנגדות היא לבשר הטריפה, אבל לא לקצב...

(מהתוועדות שבת פרשת חיי-שרה תשמ"ז, ספר השליחות עמ' 388)

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ד' בטבת ה'תשע"ח - י"א בטבת ה'תשע"ח

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ד' בטבת	הלכות סוטה פרק ד. פעמי הכן וגו'. ספר קדושה והוא ספר חמישי.. הלכות איסורי ביאה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	הלי תפילין ומזוזה וסי'ת פרק י.	מליית קה. של. שלא. שלב. שלג. שלד.
ש"ק	ה' בטבת	פרק ג-ה.	הלי ציצית.. בפרקים אלו. פרק א.	מליית שלו. שלה. שלו. שלח. שלט.
א'	ו' בטבת	פרק ו-ח.	פרק ב.	מליית שמ. שמא. שמב. שמוג. שדמ. שמה.
ב'	ז' בטבת	פרק ט-יא.	פרק ג.	מליית שמח. שמת. שג. שנא.
ג'	ח' בטבת	פרק יב-יד.	הלי ברכות.. בפרקים אלו. פרק א.	מליית שוב. שמו. שמו.
ד'	ט' בטבת	פרק טו-יז.	פרק ב.	מליית נב. נג. נה. נד. שנד. שס. ששא.
ה'	י' בטבת	פרק יח-כ.	פרק ג.	מליית קסא. קסב. מ"ע לח. מליית קס. קנח. קנט.
ו'	י"א בטבת	פרק כא-כב. הלכות מאכלות אסורות.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ד.	מליית שנג. מ"ע קמט.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', ד' בטבת	4.32	5.20	5.43	6.46	9.07	11.39	12.09	4.40.7	5.07
ש"ק, ה' בטבת	4.32	5.21	5.43	6.46	9.07	11.40	12.10	4.41.2	5.08
א', ו' בטבת	4.33	5.21	5.44	6.47	9.08	11.40	12.10	4.41.7	5.08
ב', ז' בטבת	4.33	5.22	5.44	6.47	9.08	11.41	12.11	4.42.3	5.09
ג', ח' בטבת	4.34	5.22	5.45	6.48	9.09	11.41	12.11	4.42.9	5.10
ד', ט' בטבת	4.34	5.23	5.45	6.48	9.09	11.42	12.12	4.43.5	5.10
ה', י' בטבת	4.34	5.23	5.45	6.48	9.10	11.42	12.12	4.44.2	5.11
ו', י"א בטבת	4.35	5.23	5.46	6.49	9.10	11.43	12.13	4.44.8	5.11

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש
ויגש	4:05	5:21	4:18	5:22	4:08	5:19	4:23	5:24
ויחי	4:09	5:25	4:23	5:26	4:12	5:24	4:27	5:28

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

מערכת: לוי יצחק שייקביץ, יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: המרכז לעזרי שליוחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

פקס: 03-9606169 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

7474-ISSN 0793

ל'רפאנו.

הנהוגים נשיאת כפיים בכל יום, נושאים כפיהם גם בתפילה זו⁴⁶, רק באם התפילה היא לאחר פלג המנחה. וכשאין נושאים כפיים, אומר הש"ץ ברכת כוהנים.

תחנון, 'אבינו מלכנו', קדיש תקבל, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים.

"דברי כיבושין": כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג מחדש את המנהג שנהגו בעבר בקהילות ישראל על-פי המשנה, לומר "דברי כיבושין" אחרי מנחה דתענית ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו

(46 שם (שלא כמנהג חסידי פולין וכו' בארה"ק כיום שאינם נ"כ כלל בתפילה זו - לוח 'דבר בעיתו', מסתבר שנמנעו מזה כיוון שהם רגילים להתפלל מנחה באיחור. וע' כף החיים שם ס"ק ד). ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד עכ"פ כהספרדים שלא לישא כפיים אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כף החיים שם ס"ק ז, ע"פ הב"ח, שזהו פי' 'סמוך' שבגמ' הנ"ל, ע"ד "סמוך למנחה". וראה ילקוט יוסף - מועדים עמ' 550 וש"ג, ונטעי גבריאל הל' בין המצרים פי"ג ס"ו וש"ג), ולא כהאשכנזים המקילין מפלג המנחה ואילך. כן הובאו בספרים הנ"ל שם דעות אודות אמירת הש"ץ "או"א, ברכנו..." לפני הזמן הראוי לנ"כ, ולכאורה בזה אין להקפיד כ"כ, ראה בשו"ע אדמוה"ז ס"ו קט מהרמ"א שם.

אחרי מנחה (כמה מיילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא בזה] אי אפשר לפעול זאת - על-כיל פנים ירהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' - ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' - הרי 'מחשבה טובה, הקדוש-ברוך-הוא מצרפה למעשה'⁴⁷.

תפילת ערבית: אם קשה לציבור להמתין⁴⁸, יש להתחיל ערבית כך שיגיעו בשעת צאת הכוכבים לקריאת שמע, ולפחות - שיסיימו בשעה זו תפילת ערבית, ויקראו אז קריאת שמע בזמנה.

(47 לקוטי שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"ג. וחבל שכלל הידוע, טרם הונהג הדבר בפועל כמנהג קבוע אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה בדברי הרבי במראות-קודש במקום שאפשר).

(48 כמובן, אין לאחר תפילת ערבית משך זמן לאחר צה"כ, שהרי תמיד יש כאלה שקשה עליהם התענית, ואכן במוצאי תעניות התפלל הרבי ערבית די מוקדם. אך מאידך אין להקדים ללא צורך, וראה במטה אפרים ס' תר"ב סכ"ט.

'הפצת היהדות': ספר חובה לשליח ולכל יהודי

החובה לקרב יהודים לתורה ואין לעשות זאת - לאור תורתו והדרכותיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

הספר מציג את גישתו הייחודית של הרבי לנושא זה, מפרט את שפע הברכות המובטחות לעוסקים בכך, ומביא שלל הוראות באשר לכל ההיבטים בפעולת קירוב הלבבות

ליקוט: הרב אברהם שמואל בוקיעט • עריכה: מנחם ברוד • הוצאת צאגו"ח • 368 עמודים

פרעה הבין שההשפעה מגיעה מיעקב בלבד

הכוונה הפנימית של הירידה למצרים היא לצורך עלייה • המלך הוא אמנם פרעה, "מושל בכיפה", אך אפילו פרעה מבין שזקוק לברכתו של יעקב שבה תלויה השפעת המזון למצרים • גם בזמן הגלות כשישנו התוקף ד"דינא דמלכותא דינא", ניכר וגלוי לעין כל שהשפעת החיות (המזון כו') בעולם כולו היא בזכותו של יהודי • ההוראה: כל אחד צריך להפוך את ביתו הפרטי ל"מקדש מעט", בית תורה, בית תפילה ובית גמ"ח, שממנו אורה יוצאה לעולם • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

במנהג בזמן הש"ס, "שלא היו כל העולים לתורה מברכים, אלא ראשון היה מברך ברכה ראשונה והאחרון היה מברך ברכה אחרונה"³, כלומר, ברכה (ראשונה ואחרונה) אחת לכל הפרשה כולה.

ב. התחלת שיעור חומש דיום השישי (שהתחלתו בלילה זה, לאחר תפלת ערבית) – "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה"⁴.

ובענין זה מודגש הקשר לכללות פרשת ויגש – "ויגש אליו יהודה", שיהודה נגש ליוסף, שזהו גם תוכן הענין ד"את יהודה שלח לפניו אל יוסף", שיעקב שלח את יהודה אל יוסף.

ג. [...] ביאור התוכן דשיעור חומש היומי – בהמשך לשיעורים דימים שלפני זה:

בשיעורים דימים שלפני זה נתבאר הכוונה הפנימית דהירידה למצרים – "לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלקים גו"⁵, היינו, שזוהי שליחותו

א. בהמשך להמדובר בימים שלפני 12 – יש לנצל את הזמן שלאחר תפילת ערבית כדי להזכיר על דבר שיעור חומש היומי, בהתאם לפתגם הידוע של אדמו"ר הזקן (בתוספת ביאור ע"י אדמו"ר האמצעי, בתור מדריכם של צעירי החסידים, ע"פ מינוי אדמו"ר הזקן) ש"צריכים לחיות עם הזמן", כלומר, לחיות עם פרשת השבוע בכלל, ובפרט – עם חלק הפרשה השייך במיוחד ליום זה. ובהקדמה:

כל חלק וחלק שבפרשה הוא עניין שלם בפני עצמו, פרשה גדולה בפני עצמה – שהרי אפילו פסוק אחד הוא עניין שלם בפני עצמו, ועל-אחת כמה וכמה חלק שלם בפרשה שיש בו כמה וכמה פסוקים.

אמנם, ביחד עם זה, ישנו גם ההמשך לחלק הפרשה דהיום שלפני זה, כפשטות הכתובים, שמדובר אודות השתלשלות המאורעות זה לאחר זה כו'.

ונוסף לזה, ישנו גם צד השווה בכל חלק הפרשה – להיותם חלקים דפרשה אחת, ומודגש ביותר

(3) שולחן ערוך אדמו"ר הזקן אורח-חיים הלכות שבת סימן רפ"ב סעיף ג.
(4) בראשית מו, כח.
(5) בראשית מה, ח.

(1) שיחות: ה' טבת, ו' טבת.
(2) "היום יום" ב' חשוון. ספר השיחות תש"ב עמוד 29 ואילך.

שיעורי תורה: לכאורה יש מקום (לנוהגים בכיו"ב) ללמוד היום מעניינא דיומא בתנ"ך (מלכים"ב כה, א.ג. ירמיה לט, א. נב, ד.ה. יחזקאל כד)⁴².

צדקה: בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי עלות הסעודות שהיו אוכלים היום⁴³. תפילת מנחה:

"בשעה מאוחרת"⁴⁴. סדרה: וידבר וקטורת, אנא בכוח, אשרי, חצי קדיש, קריאת 'ויחל' כבשחרית לשלושה עולים, והשלישי הוא המפטיר, ואין אומרים לאחריה חצי קדיש. מפטירים 'דרשו ה' בהמצאו' (ישעיהו נו, ה – נו, ח), ומברך אחר-כך שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש, תפילת שמונה-עשרה⁴⁵.

במנחה אומר גם היחיד 'עננו' בשומע תפילה, ללא חתימה, ומסיים "כי אתה שומע". אם שכח (וכבר אמר שם ה' דסיום הברכה), אומרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור', קודם 'היו לרצון' האחרון. הש"ץ אומרו כבשחרית בין 'גואל ישראל'

ש' קרא, וכ"ד החזקוני, הספורנו ועוד, ואילו התרגומים, רש"י (לפי הרא"ם) והאברבנאל פירשו שמשנה קרא (ע' בתורה שלימה עה"פ). וכבר כתב הרב, שחיבים לקרוא בתורה בדיוק לפי טעמי-המקרא אף אם אינם מתאימים לפשט הפסוק (לקוטי שיחות כרך טו עמ' 572). אמנם באבדורהם 'סדר תפילות התעניות ופירושו' (בדפוס ירושלים תשכ"ג ס"ע רנא) כתב זאת בקשר לתפילה, וסיים "ורוב ההמון טועים בזה". ולמעשה לפי הנהגו, כשאומרים 'אל מלך', שסימו הוא בלשון הפסוק, מסיים הש"ץ 'בשם ה' בהפסק בין 'בשם ליה', ואילו כשאומרים 'אל ארך אפיים' מסיים 'בשם ה' (ושם נאמר)' ללא הפסק, וכן נהג הרבי כש"י. וע"ע.

(42) ע"פ המובא בספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63 בקשר ל"י" בתמוז ות"ב.

(43) והטעם, כדאיתא בספרים [מטה-משה ס' תשנ"ו, אליה רבה ס' תקס"ו ס"ק ב] שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה, כדי שמה שאינו אוכל ושותה באותו יום אכן יעלה לקדושה ממש – 'שערי המועדים' אדר, עמ' קמה.

(44) ספר-המנהגים עמ' 48 ובהערה (מלקוטי דיבורים כרך א עמ' 216. ושם: "לא אחרי השקיעה, אלא בשעות המאוחרות, למשל בשעה 8 בשבעה-עשר בתמוז ובשעה 7 בתשעה באב" והוא לערך עד כחצי שעה לפני השקיעה שם). וזאת ע"פ הגמ' (תענית כו, טע"ב. הובאה להלכה בשו"ע אדמו"ר ס' קכט ס"א), שבתעניות "שאיין בהן נעילה" נוהגים להתפלל מנחה רק "סמוך לשקיעת החמה".

(45) לוח כולל-חב"ד.

/ רחמנא דעני³³ / 'אבינו מלכנו' הארוך³⁴, ובו: 'ברך עלינו שנה טובה'; 'זכרנו ל...' [ולא 'זכרנו בספר'³⁵] / ואנחנו לא נדע / חצי קדיש.

קריאת התורה: קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים³⁶. מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה³⁷. קראו לתורה מי שאינו מתענה, וצר לו להודיע מפני חילול השם – יעלה³⁸.

את הפסוקים: "שוב מחרון אפך... / "ה' ה' א"ל רחום... ונקח", "וסלחת לעוננו" – אומר הציבור בקול רם ורק אחר שסיימו, אומרם הקורא בתורה³⁹. הרבי, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם יחד עם הציבור⁴⁰.

בקריאת הפסוק 'ויקרא בשם ה'", יש להפסיק מעט בין 'בשם' ל"ה" כי בפסוק מופיע תחת המלה "בשם" טעם מפסיק, הטעם 'טיפחא'⁴¹.

(33) במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן תפילה זו בסיום הסליחות (ספר-הניגונים, ניגון רמז).

(34) כולו יחדיו ש"ץ וקהל מתחילה ועד סוף. במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן: 'אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה' (ספר-הניגונים, ניגון ו).

בסידורי תורה-אור ותהילת ה', ובשנים האחרונות גם במחזור השלם, נדפס: זכיות ה'ז' בשבא וה'כ' בשורוק, ו"כ"ה בלוח התיקון לסידור תו"א, גי' תש"א. ואילו במחזור השלם מהשנים תשל"ג-ה: זכיות ה'ז' בקמץ וה'כ' בחיריק. וראה סידור 'עבודת ישראל' עמ' 110, ערוך השלם ערך ז' א' בסופו, ועוד.

(35) ספר-המנהגים עמ' 45. וראה אג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ב עמ' קסג. קובץ 'נגיל תורה' ברוקלין, גליון נח עמ' קלו.

(36) ספר-המנהגים שם. וש"נ.

(37) שו"ע ס' תקס"ו ס"ו בשם יש מי שאומר, והובא למעשה בשו"ת צמח-צדק (שער המילואים ח"א ס' י, ובמהדורת תשנ"ד או"ח ס' קי). במשנ"ב ס"ק כ הביא מסידור דרך-החיים דה"ה למי שאין בדעתו להשלים התענית, ויש מקילין בזה (שערי-אפרים ש"א ס"ט רק במקום צורך גדול, ובשו"ת שואל-ומשיב תנינא ח"ב ס' נח ושו"ת אפרקסתא דעניא ס' עז מקילין בכלל, ולכאורה כן משמע משו"ת הצמח-צדק הנ"ל המביא לצירוף גם "ז' שאכלו פחות מכשיעור" שהרי מדובר שאח"כ יאכלו כרגיל). (38) לוח כולל-חב"ד בצום גדליה, ממשנה-ברורה ס' תקס"ו סוף ס"ק כא ושו"ת מנחת-אלעזר ח"ב ס' עז.

(39) שערי-אפרים שער ח סעיף קז.
(40) וסיים עם הש"ץ, 'התקשרות' גיליון מ ס"ע 18. ודלא כמ"ש בשערי-אפרים שם, שאומר רק עם הש"ץ.

(41) לוח כולל-חב"ד, צום גדליה. ולהעיר, שמהפסק-טעמים זה (בניגוד לפסוקים שבהם קרא אברהם בשם ה', שם אין הפסק בין 'בשם' ל"ה") הוכיח הראב"ע (לעיל לגיט) שהפירוש הוא

של האלקים, כדי שעל ידי הירידה למצרים יתוסף עילוי גדול עוד יותר (ירידה לצורך עלי), כפי שממשיך בשיעור שלאחרי זה "אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם"⁶, "שם" (בארץ מצרים) דייקא. [ולהעיר מהמבואר בלקוטי תורה⁷ אודות החילוק ד"זה" ו"שם" – שהלשון "זה", דבר גלוי אשר יאמר עליו כי הוא זה, קאי על צד הקדושה, ואילו הלשון "שם", דבר הנסתר, קאי על מקום

(והשיעור) נאמר (עוד הפעם) "ויברך יעקב את פרעה ויצא מלפני פרעה", ומפרש רש"י: "כדרך כל הנפטרים מלפני שרים, מברכים אותם .. ומה ברכה ברכו, שיעלה נילוס לרגליו, לפי שאין ארץ מצרים שותה מי גשמים אלא נילוס עולה ומשקה, ומברכתו של יעקב ואילך היה פרעה בא אל נילוס והוא עולה לקראתו ומשקה את כל הארץ". כלומר, המלך הוא אמנם פרעה, "דינא דמלכותא דינא"¹², ועד לתוקף המלכות ד"מושל

למרות גודל הירידה למצרים, "שם", הרי, ירידה זו היא צורך עליה, ואדרבה, לפי ערך גודל הירידה תהיה גם העליה באופן נעלה יותר, ולכן, "כי לגוי גדול אשימך שם" דווקא

ומשכן הקליפות שנמצא "שם", עמוק מאוד למטה, כדרשת חז"ל⁸ על הפסוק⁹ "קראו שם שפרעה גו' העביר המועד".

אמנם, למרות גודל הירידה למצרים, "שם", הרי, ירידה זו היא צורך עליה, ואדרבה, לפי ערך גודל הירידה תהיה גם העליה באופן נעלה יותר, ולכן, "כי לגוי גדול אשימך שם" דווקא. וממשיך בשיעור היומי "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה", כפירוש רש"י "לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה" – כדי שגם בהיותם במצרים יעסקו בלימוד התורה כו', ועלידייזה ימלאו את כוונת השליחות דהירידה למצרים בתכלית השלימות.

ד. וסיום שיעור היומי – "ויברך יעקב את פרעה ויצא מלפני פרעה"¹⁰:

בפסוק שלפני זה¹¹ נאמר "ויברך יעקב את פרעה", ומפרש רש"י: "הוא שאילת שלום, כדרך כל הנראים לפני המלכים לפרקים". ובסיום הענין

(6) מו.ג.

(7) פרשת ראה לב, ריש עמוד ג.

(8) ראה מסכת מועד קטן טז, ריש ע"א.

(9) ירמיהו מו.ז.

(10) מז.י.

(11) שם, ז.

מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר¹⁸. השוכב לישון ובדעתו להשכים לאכול או לשתות, יתנה בפירוש לפני השינה שיוכל לאכול או לשתות. ואם רגיל לשתות בקומו, אין צריך להתנות לשתיה¹⁹.

קטנים שיש בהם דעת להתאבל על ירושלים, מאכילים אותם מאכלים פשוטים, ולא יאכלו מעדנים²⁰.

שחרית: הציבור אומר 'עננו' רק במנחה, אבל הש"ץ אומר 'עננו' גם בשחרית (בחזרת הש"ץ) בכרכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'רפאנו', "אם יש בבית הכנסת אף רק שלושה מתענים"²¹, ואם אין, אומרו ב'שומע תפילה'²². סליחות²³:

ומידה טובה מרובה, שכן הוא גם בנוגע לחלק הטוב ד"אתהפכא חשוכא לנהורא" דיום זה, הן העניין המשותף בכל הצומות, והן העניין הטוב שבמאורע הפרטי דעשרה בטבת, 'סמך' מלשון 'סומך נופלים', שמודגשים בעשרה בטבת יותר מאשר בשאר הצומות – לקוטי שיחות כרך כה עמ' 464.

(18) סידור אדמו"ר 'סדר ספירת העומר' (שהצום מתחיל בעלות השחר). וראה הנסמן ב'התקשרות', גיליון רפב עמ' 18 הע' 4.

(19) שו"ע סי' תקס"ד ונו"כ. בכף החיים שם סי"ק ז אוסר זאת משום אכילה לפני עלות השחר, אבל בא"ק כ"ק אדמו"ר ח"ג עמ' עה איתא, שגם לפי האוסרים זאת בכלל עלי פי הזוהר, מותר לכל הדעות באם עושה זאת לרפואה, לכוון דעתו בתפילה וכיוצא בזה. (20) ראה משיב' סי' תקנ"ב סי"ק ה, כף החיים שם סי"ק ט ונטעי גביאל בין המצרים פ"ו עמ' סח, ושי"ג.

(21) ספר המנהגים עמ' 45, ושי"ג לפסקי דינים לאדמו"ר הצמח צדק או"ח סי' תקס"ו ולשו"ת שלו שער המילואים סי"ח. בשו"ת שם דן לומר עננו אף בלא "שבעה שאכלו פחות מכשיעור" האמורים שם, ובפסקי דינים (שנכתב אח"כ) הורה כן למעשה, ואף בא"ק כ"ק אדמו"ר חט"ז עמ' שיג ובהגותו ללוח כולל חב"ד תשט"ז (ראה לוח זה ביום תענית אסתר) מעתיק הרבי רק "ג' מתענים" ללא איכור ה"שבעה שאכלו" כלל [וכן הורה בעל תה"ד – הובא בס' לקטי יושר] (וראה 'התקשרות' גיליון לג עמ' 18).

(22) משנה ברורה סי' תקס"ו סי"ק יג.

(23) סידור תהילת ה' (הישן) עמ' 356.

אם חלה ברית מילה היום, כשהמילה בשחרית במניין זה, ואף בחתן בו' ימי המשתה (ואף ביום חופתו) אף שאין אומרים תחנון, אומרים סליחות וידוי כרגיל. וי"א שהחתן ובעל הברית עצמם לא יאמרו סליחות (ראה השלמה לשו"ע אדמו"ר ז' סי' קלא סי"ז, נדפסה בסוף ח"א עמ' 357. אבל למעשה כן אומרים).

לענין 'אבינו מלכנו', חידש הרבי שאמירתו תלויה בתחנון ('אוצר מנהגי חב"ד' אלול תשרי עמ' ל, משיחתו תשרי תשל"ה. וכן נדפס בהסכמת הרבי בסידורי תהילת ה' משנת תשל"ח ואילך בשוליי הגיליון לפני 'למנצח יענך'. וצ"ע שבס' 'שיחות קודש' תשמ"ח א

אומרים אותן בעמידה²⁴, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו, וכן אבינו מלכנו.

מנהגנו לאומרו אחרי אמירת תחנון, 'והוא רחום' ו'שומר ישראל'²⁵, בסדר דלהלן²⁶:

אשמנו / א"ל ארך אפים / נפילת אפים / כי עם ה' / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אזכרה מצוק²⁷ / א"ל מלך²⁸ / אלקים באו גויים / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אבן הראשה / א"ל מלך / אבותי כי בטחו²⁹ / א"ל מלך / זכור רחמיך³⁰ / זכור לנו ברית אבות / זכור לנו ברית ראשונים / שמע קולנו³¹ / הרשענו ופשענו³² / משיח צדקך / א"ל רחום שמך / עננו ה' עננו / מי שענה לאברהם

עמ' 865 מסופר, שבצום גדליה ת"ש"מ ה' חתן במניין של הרבי ולכן לא אמרו סליחות, וכשעמדו לומר קדיש אחר שמו"ע הורה הרבי לומר 'אבינו מלכנו', עיי"ש. ראה גם 'אוצר' שם עמ' קס"ט. 'התקשרות' גיליון שלא עמ' 18).

(24) מובא מס' קיצור של"ה.

(25) כך נהגו תמיד במניין של הרבי בתענית ציבור שחלה בימי שני וחמישי (ואינו דומה לסדר הסליחות דצום גדליה, כי שם נכלל 'שומר ישראל' בנוסח הסליחות עצמן).

(26) ע"פ לוח כולל חב"ד, ספר המנהגים עמ' 53, וליקוט טעמים ומקורות מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנדפס בסוף 'סדר הסליחות עלי פי מנהג חב"ד'.

(27) בבית האחרון של פיוט זה, נדפס 'גלה' (לשון עבר) לי טובו", ולכאורה, כיוון שזאת בקשה, צ"ל "גלה" (לשון עתיד), וכן הוא בסידורים: יע"ב (המקורי, הוצאת אשכול ח"ב עמ' תצג) ואוצר התפילות (ח"ב עמ' 106).

(28) וצ"ל בו "כמו שהודעת", כנדפס בסידורי 'תהלת ה' הישנים (ולא "כהודעת" כנדפס במחזור השלם וב'סליחות – מנהג חב"ד'), וכך נשמע בבירור מהקלטות מתפילת הרבי בסליחות לעשרה בטבת.

(29) פיוט מסוג 'פזמון'. בסוף 'פזמון' 'ברובם המכריע של סליחות הנדפסות – חוזרים חלק מתחילת הראשון בין חרוז לחברו' ובסוף הפיוט חוזרים את כל החרוז הראשון (הערה 4 ב'ליקוט טעמים ומקורות' הנ"ל), אך במראות קודש מעשרה בטבת תשמ"ט ברור שהרבי חזר את כל החרוז הראשון בין בית לבית. (30) סידור תהילת ה' עמ' 347. וצ"ל בו "פקדנו בישועתך" בלא ו', כבפסוק, וכן נדפס בסליחות – מנהג חב"ד'.

(31) פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד הפסוק 'אל תעזבנו' ולא עד בכלל. אחרי 'אתה תענה, ה' אלוקינו' סוגרים הארון.

(32) מדלגים "או"א" . . . אשמנו... סרנו... ", כיוון שכבר אמרו זאת בנוסח התפילה (ס' המנהגים עמ' 53). וי"א שהרבי היה מדלג גם 'הרשענו ופשענו'.

הנחה מיוחדת לרכישתם, וכל הזרזי בכל זה הרי זה משובח, כולל גם עליידי הזמנה מראש כ'מנוי' ("פרענומערנאנטן") המקבל את הספר תיכף ומיד בצאתו לאור. וכן לקיים מנהג ישראל לתת מתנה לחתן – ש"ס, ולכלה – סידור 'קרבן מנחה' (ובימינו אלה – ספרי הלכה בעניינים השייכים להנהגת הבית "בלשון ברורה ודרך קצרה" בלשון הקודש, או מתורגם לשפת-המדינה), וכל המרבה הרי זה משובח. וכן לתת ספרי קודש כמתנה, גם לילדים, לקראת שמחה פרטית או יום-טוב.⁸

יום ראשון

ו' בטבת

הלילה – ליל 'ניתל':⁹ מה שנוהגים שלא ללמוד¹⁰ בליל 'ניתל', ביאר כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע הטעם, שהוא "כדי שלא להוסיף חיות" [ב'אותו האיש', שהוא זמן לידתו, ובההולכים בשיטתו עתה!].¹¹ פעם אמר: "איני מחבב את המתמידים

(8) התוועדות תשמ"ח שם עמ' 171-173, תשמ"ט שם עמ' 103. סה"ש תשנ"ב עמ' 227, 360, 488.

(9) ברשימות היומין עמ' שיג, ששה, ב'היום יום' יז טבת ובס' השיחות תשמ"ג עמ' 192 – נכתב בת"ו (כמו במחזור ויטרי הל' שחיטה ס' פ, בתרומת הדשן ס' קצה, ובד"מ י"ד סו"ס קמח – במהדורות ללא צנזורה. מאידך באג"ק ח"ג עמ' קכ וח"ד עמ' שנב, ובאגרת שבלקוטי שיחות חט"ו עמ' 545, כמו בס' המנהגים טירנא בהגהות המנהגים ס' יד, בכפתור ופרח פ"י ובלבוש י"ד שם – נכתב בטי"ת). וכתב הרבי בלקוטי שיחות שם: ניטל – רמז להעדר, וי"א ניתל – מלשון נתלה, הוא [=כינוי ל]ומן לידת אותו האיש (נאטאל בלטינית = לידה).

(10) [אבל לומדים את המשניות של האבלים לאחר התפילה כרגיל]. גם חסידות אין לומדים. בשידור הרדיו בלילה זה שהיה מיועד בקביעות לשיעור התנאי שנאמר ע"י הרה"ח ר' יוסף וינברג, הורה לו הרבי לספר סיפורים מרבותינו נשיאינו – כ"ו מגיליון 'כפר חב"ד' מס' 646 עמ' 15 (כאמור ברשימות היומין עמ' ששה: "גם דא"ח לא היה [אדנע] לומד [ב'ניתל]', וגם לא למיגרס", ולא כאמור ברשימות' קודמות, 'רשימות היומין עמ' שיג, בשם אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, שאיי-הלימוד בניתל אינו שייך ללימוד חסידות, ואולי בדרגת לימוד החסידות של רבותינו נשיאינו הוא עניין אחר, שאין ממנו יניקה, ולכן מסופר ברשימות היומין עמ' ששה הנ"ל שהצמח צדק למד בלילה זה, אבל כש'הזכירו לו' – הפסיק). ואולי משום כך אמר הרבי פעם שיחה קצרה בליל ניטל (התוועדות תש"ג ח"ב עמ' 59).

(11) לקוטי שיחות כרך טו עמ' 554.

ששמונה שעות¹² אלו נוגעות בנפשם". והוא רק עד חצות לילה¹³ (בתל-אביב: 11:41).¹⁴ לדעת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו¹⁵ צריך להיות המנהג בכל מדינה לפי ליל אידם של רוב הגויים (הנוצרים) במדינה זו¹⁶ בזמן הזה, דהיינו בארץ הקודש בערב זה.

יום חמישי

עשרה בטבת

תענית ציבור¹⁷.

(12) ב'היום יום עם הערות וציננים" ח"א, מציע לפרש זאת, היות ו'סדר נגלה' בליובאוויטש נמשך 8 שעות (קונטרס עץ החיים ס"פ כב), הכוונה שאינו מרוצה מאלה המתעקשים להשלים את מניין השעות גם ביום זה.

(13) כ"ק אדמו"ר מהור"צ, לוח 'היום יום' יז טבת. צ"ב אם נהגו להימנע מלימוד מתחילת השקיעה (כמנהג רוב עדות החסידים' שבלוח דבר בעתו. ובס' נטעי גבריאל שם פ"ב הע' ט' כתב שכן מנהג חב"ד. וצ"ב מקורו), או מצאת הכוכבים בלבד [וראה ב'התקשרות' גיליון רפג עמ' 18 וגיליון שלג עמ' 19 בדון. וכל עוד יש ספק בזה, יש לנהוג כדברי הרבי (אג"ק ח"ד עמ' שנב): "וכיוון שלעניין ביטול תורה חידוש גדול הוא, ולכן אין לך בו אלא חידוש"].

(14) לעניין עונה ראה בשערי הל' ומנהג ח"ד עמ' קלב, ודיון בזה ב'התקשרות' גיליון תש"ו עמ' 18, ומסיק שע"כ אין ראה משם להחמיר בליל טבילה אחר חצות.

(15) לקוטי שיחות הנ"ל. ומציין שזה דלא כדמשמע בס' 'דרכי חיים ושלום' ס' תתכ"ה. אג"ק ח"ג עמ' קכ. ח"ד הנ"ל.

(16) במכתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "לשמעותי שבארה"ק ת"ו אין נוהגין בזה כלל (ובטח שמעו זה מבר-סמכא ביותר [ז"א שהרבי מפקפק בזה]) – אם נכונה השמועה, אולי אפשר לומר הטעם, שכיוון שפשטה שם (מלבד תקופות קצרות, כידוע) ממשלת הישמעאלים, ותלוי בשר של מעלה, לא היה מלכתחילה עניין לניטל שם. ובמילא אין החשש דלהוסיף חיות" – אג"ק ח"ג הנ"ל. וכנראה בא רק ללמד זכות, שהרי באג"ק ח"ד הנ"ל מורה פרטים בהנהגה זו לשואל מירושלים ת"ו, ובשיחת כ' כסלו ה'תשל"ז (הנחת הת' סל"ה, בלתי מוגה) נאמר: "תלוי אם יש במקום זה עניין של ע"ז. ולכן במקומות כמו מרוקו ותימן לא נזהרו ב'ניתל', כיוון שאינם קשורים עם הנוצרים" [זאת למרות שהנוצרים (הצרפתים) שלטו במרוקו בדורות האחרונים]. ולכן, בארה"ק שיש הרבה ע"ז וחגאותיהם נערכות ברעש גדול, ברור שיש להיזהר בזה. ואכן בין אנ"ש בארה"ק כיום נפוץ ומקובל להיזהר בזה בפשיטות. וראה קובץ 'מוריה' גיליון קסא ובלוח 'דבר בעתו' ביום זה, בעניין מנהגי ישראל בליל ניטל בכלל, ובארה"ק בפרט.

(17) יום זה הוא התחלת המצור על ירושלים, שהוא המקור לכל הצרות והגלות, ולכן ישנה בו חומרא לגבי שאר הצומות (ראה לקוטי שיחות כרך כה עמ' 267. כרך ט"ו עמ' 420 הערה 78 וש"נ).

ארץ מצרים, "ערות הארץ"¹⁷, יהי' דירה לו ית'.

ה. ביאור הלימוד וההוראה בעבודת האדם: "מצרים" – קאי על כל הגלויות, "כל הגלויות נקראו על שם מצרים"¹⁸, כולל גם הגלות דירידת הנשמה מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, להתלבש בגוף גשמי בעולם הזה התחתון¹⁹, אשר, תכלית הכוונה בכל ענין של גלות היא, כאמור, שליחותו של האלקים, כדי לבוא לעילוי גדול יותר כו'.

אמנם, כדי שיהודי יוכל למלא את תפקידו ושליחותו בגלות, צריך להיות הענין ד"את יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה גו":

"יהודה" – הוא עניין ההודאה²⁰, "הפעם אודה את ה'"²¹, ועל פי תורת הבעש"ט ש"שמו אשר יקראו לו בלה"ק הוא כלי לחיות כו"²², שמהוה ומחיה ומקיים בכל רגע ורגע מאין ואפס המוחלט, מובן, שכל חיותו ומציאותו הוא עניין ההודאה והביטול, אשר, ענין זה הוא אצל כל אחד ואחד מישראל (בהתאם לכך שיהודה הוא מלך שבשבטים), שכן, היסוד שעליו בנוי כללות ענין עבודת היום הוא ענין ההודאה והביטול – "מודה אני לפניך".

"שלח" – לשלוח את עצמו, כלומר, לצאת מעצמו ("ארויסגיין פון זיך"), כמו שכתוב²³ "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך", היינו, שעבודתו תהיה באופן של יציאה מטבעו ורגילותו כו' (כמדובר בארוכה בהתוועדות שלפני זה²⁴).

"אל יוסף" – על דרך "ויגש אליו יהודה" (כנ"ל ס"ב), דקאי על עבודת התפלה, כדאיתא במדרש²⁵ שזהו ענין ד"הגשה לתפלה", "אם לתפלה אני בא כו'", וכמו כן איתא בזהר²⁶ (ומבואר בארוכה בדרושי חסידות²⁷) ד"ויגש אליו יהודה" הוא ענין

(17) מקץ מב.ט. שם. יב. וראה קה"ר פ"א.ד. (בסופו).

(18) בראשית-רבה פרשה טז,ה.

(19) ראה תניא פרק לו. אגה"ק ס"ד.

(20) תורה-אור ריש פרשת ויחי. ובכ"מ.

(21) ויצא כט, לה.

(22) שער היחוד והאמונה סוף פרק א.

(23) ריש פרשת לך לך.

(24) קונטרס משיחות ש"פ וישלח, ח"י כסלו.

(25) בראשית רבה פרשתו פרשה צג,ו.

(26) ריש פרשתנו.

(27) ד"ה ענין הגשת יהודה ליוסף תרכ"ט (ע' יג ואילך). ד"ה

ויגש אליו יהודה תרנ"ח (ס"ע סז ואילך. ועוד.

סמיכת גאולה לתפילה, כי יוסף הוא ענין הגאולה ויהודה הוא ענין התפילה, "הפעם אודה את ה'", "ותעמוד מלדת", ענין העמידה והביטול שהוא ענין ההשתחוואות דשמונה עשרה.

"להורות" – "לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה", לימוד התורה, ובה גופא – באופן של הוראה, לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא²⁸, היינו, לימוד המביא לידי מעשה, קיום המצוות.

ונוסף לזה, יוסף ויהודה רומזים לכללות הענין דתלמוד (יוסף, ועד לאופן של הוספה, "לאפשה לה"²⁹) ומעשה (יהודה)³⁰, לימוד התורה וקיום המצוות, החל ממצות הצדקה, כללות כל המצוות³¹, כולל גם ענין התפילה, "ותעמוד מלדת", ההשתחוואות דשמונה עשרה, ח"י ברכות, כנגד ח"י חוליות ד"חוט השדרה" המעמיד את כל הגוף, היינו, שהתפילה היא "עיקר המעמיד ומקיים את הרמ"ח מצוות עשה. . . כמשל חוט השדרה שהוא המעמיד ומקיים את האברים"³².

ועד לסיום הענין, "ויברך יעקב את פרעה" – שגם בזמן הגלות, כשישנו התוקף ד"דינא דמלכותא דינא" (כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר³³ "לא מרצוננו גלינו כו' ולא בכחותינו אנו נשוב כו', אבינו מלכנו ית' הגלנו כו' והוא ית' יגאלנו כו'), ניכר וגלוי לעין כל שהשפעת החיות (המזון כו') בעולם כולו היא בזכותו של יהודי, ומתוך כך – "ויצא מלפני פרעה", למלא את תפקידו ושליחותו בארץ מצרים, לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

ובאופן ד"זיושב גו' במיטב הארץ", שהרי הבטיחה תורה "אם בחוקותי תלכו (שתהיו עמלים בתורה) ואת מצוותי תשמרו גו"³⁴, אזי "ונתתי

(28) יומא כו.א.

(29) זח"א יב.ב. וראה הלכות תלמוד תורה לאדה"ז פרק ב הלכה ב.

(30) אור התורה ריש פרשתנו. שם (כרך ה) תקפה.א. ד"ה ענין הגשת הנ"ל. ד"ה ועבדי דוד (הא' והב') תרצ"ט (תש"ח). ועוד.

(31) ראה תורה אור וישב כט.ג. לקוטי תורה פ' ראה כג.ג. תצא לט.א. ובכ"מ.

(32) לקוטי תורה בלק ע.ד.

(33) לקוטי דיבורים חלק ד תרצב.א. ספר המאמרים קונטרסים ח"א קעה.ב. ועוד.

(34) בחוקות יכו.ג. ובפרש"י.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת ויגש

ה' בטבת – 'דין נצח'

שחרית. קריאת התורה: לשלישי, מסיימים: "ותחי רוח יעקב אביהם" (מה, כז),¹ לרביעי: "איתו מצרימה" (מו, ז), לחמישי: "הבאה מצרימה, שבעים" (מו, כז).²

* זה היום בו 'דין נצח'³ באופן גלוי, לעיני כל העמים (בבית המשפט הפדרלי), בנוגע לספרי וכתבי רבותינו נשיאינו שבספריית ליובאוויטש, בשנת תשמ"ז.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הכריז על יום זה כיום סגולה ועת רצון לדורות.⁴ כמו־כן יצא בקריאה קדושה להוסיף ולהרחיב את ספריית אגודת חסידי חב"ד ליובאוויטש, וכן לייסד ספריות תורניות ציבוריות ולהרחיב גם את הספרייה הפרטית של כל אחד ואחד, במיוחד של ילדים ב'בית חב"ד' הפרטי שלהם, בספרי רבותינו נשיאינו ובספרי קודש בכלל.

מדברי הרבי במעמד השמחה: "כמו בעת מאסרו וגאולתו של רבנו הזקן, הרי בעל השמחה והגאולה למד מכל האירועים הוראות בעבודת ה', ואחת המסקנות שלו היתה להוסיף ביתר שאת בהפצת המעיינות חוצה. לאור כל זה ברורה ההוראה האלוקית הנצחית בקשר לאירוע הנוכחי, שדווקא מן הטיעונים וההאשמות כאילו

1) 'התועדויות' תשמ"ז ח"ג עמ' 175 (בלתי מוגה).

2) כך קרא הבעל־קורא אצל הרבי, הרה"ח ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה, כנדפס בחומש 'תורה תמימה' (ההפסקים וכד' הנדפסים שם הם כמנהג ישראל ברוסיה בשעתו. בחומש זה השתמש הרבי לשמיעת קרה"ת וקריאת ההפטרות), וכ"ה בחומשים הרגילים ובס' חת"ת.

3) ראה סיפור חז"ל אודות הכרזה זו – ויקרא רבה פכ"ד, ג. משמעותה בעבודת ה' נתבארה בהתועדויות תשמ"ז ח"ב עמ' 243.

4) בסיום חזרת הש"ץ ביום זה (בשנת תשמ"ז), החל הש"ץ (הרה"ח ר' זאבי יחזקאל של' הכהן כץ) לומר קדיש. הרבי הביע תמיחה על כך, ונענה שיש (ואכן היה) חתן בבית־הכנסת.

אגודת חסידי חב"ד, כולל הספרייה שבה נמצאים הספרים וכתבי דא"ח, איננה בשימוש עבור הפצת המעיינות חוצה, הרי דווקא מטיעונים אלו יש ללמוד עתה להגביר עוד יותר את הפצת תורת רבנו ולימודה ביחיד וברבים מתוך שמחה עצומה והתלהבות, שמחה פורצת כל גדר⁵.

מההוראות ("אבן הבוחן" דנצחון הספרים) דיום זה: להוסיף בקביעות עיתים לתורה, כולל ובמיוחד לימוד ברבים, ולכל לראש – לימוד [משניות, ועל דרך זה בספרים שנפדו] המביא לידי מעשה, עד ללימוד ההלכות ברמב"ם וש"ע ונו"כ ועד לפנימיות התורה, ולעורר רבים לזה⁶.

רכישת ספרי קודש – שיהיו בכל בית יהודי פרטי, וגם בחדר האוכל, ספרי יסוד (נוסף לחומש, סידור, תהילים, ובבית חסידי – גם ספר התניא וכו') כולל ובמיוחד ספרי הלכה למעשה בחיי יום־יום, שילמדו בהם לעתים קרובות. וכן שלכל ילד וילדה יהיו ספרי קודש משלהם ("תניא קטן"), בחדרם, ויסיירו להם שלא יחששו מקריעה ברוב השימוש, כי אז אדרבה יקנו להם ספרים חדשים ומהודרים עוד יותר.

וכן לדבר עם המו"לים ומוכרי הספרים על

5) תקציר – ע"פ 'ימי חב"ד'.

בשעתו נמשכה השמחה שבעת ימים, כאשר בכל יום היה הרבי אומר שיחה מיוחדת. בשיחת ש"פ ויגש אמר בין השאר: "יש להכריז ולפרסם שבימינו אלה נמצאים אנו בזמן (ומקום) מיוחד, אשר, לא נותר בו אלא עניין אחד ויחיד – וחיוב אדם לומר בלשון רבו, כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר: 'עמידו הכן כולכם, לבניין בית המקדש העתידי בבית דוד מלכא משיחא!' (התועדויות תשמ"ז ח"ב עמ' 203).

השיחה האחרונה, אור ל"ב טבת, הוקדשה להצעות להכנות לקראת יו"ד שבט, לכל אנ"ש ולכל ישראל, אנשים נשים וטף, בנייהן הוספה בתורה ובצדקה, כולל בהפצת המעיינות חוצה, עריכת 'בחינות' ע"י 'עשה לך רב' של כל אחד ואחת מדי עשרה ימים, ודיווח מלא עליהן לרבי (שם, עמ' 236).

6) התועדויות תשמ"ח ח"ב עמ' 164-174. סה"ש תשנ"ב ח"א עמ' 211-212.

7) השנה בערב שבת או במוצאי השבת וכיו"ב, כמו־כן.

מישראל נעשה "מקדש מעט", בית תורה, בית תפילה ובית גמ"ח, שממנו אורה יוצאה לעולם³⁹, עד שנעשה דירה לו ית'.

* * *

ז. אמנם, בעניין זה נשאלת, לכאורה, שאלה גדולה וחזקה:

היתכן לבוא ולומר שישנו עניין חדש שנתחדש

גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יכולה וגו'³⁵, ו"אין מקרא יוצא מידי פשוטו"³⁶ – "מיטב הארץ" בגשמיות כפשוטו, שאז יכולים להוסיף במילוי התפקיד והשליחות בגלות ביתר שאת וביתר עוז.

1. ויש להוסיף ולקשר האמור לעיל עם המדובר לאחרונה כמה וכמה פעמים על דבר בתי תורה, בתי תפלה ובתי גמ"ח:

כאו"א מישראל צריך להשתדל לעשות מביתו

ההוראה שלומדים משיעור היומי בנוגע לפועל – שיש להוסיף ביתר

שאת וביתר עוז במעשינו ועבודתינו לעשות לו ית' דירה בתחתונים,

על־ידי־זה שבביתו הפרטי דכאו"א מישראל נעשה "מקדש מעט"

ביום זה, יום שיש דפרשת ויגש, ההוראה על־דבר בתי תורה ובתי תפילה כו' – בה בשעה שגם לפני זה עסקו כבר בעניין זה!?

ובפרט על־פי המדובר לעיל⁴⁰ על־דבר עדותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שכבר השלימו את כל הענינים והפעולות כו', שכללותם ג' הקוין דתורה עבודה (תפילה) וגמ"ח, ולא נותר אלא לצחצח את הכפתורים!

ומכיוון שהשאלה היא שאלה פשוטה – הרי, גם המענה צריך להיות בפשטות:

מתן תורה – ישנו בכל יום ויום, כמודגש בנוסח ברכת התורה: "נותן התורה", לשון הוה⁴¹, שכן, "כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו"⁴², כמו בעת מתן תורה ממש, כמארז⁴³ "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן כו'", "כי גם עסק התורה שבכ"א ובכל זמן הוא דבר ה' ממש . כאילו קבלה היום מהר סיני"⁴⁴.

39) ראה ירושלמי ברכות פרק ד הלכה ה. ועוד.

40) שיחת ה' טבת ס"ה.

41) לקוטי תורה תזריע כג.א. ובכ"מ.

42) ראה תנא דבי אליהו רבה ריש פרשה יח. ילקוט שמעוני איכה רמז תתרלד.

43) ברכות כג.א. וש"נ.

44) תורה אור יתרו סז.ב.

הפרטי – בית תורה ובית תפילה, בית שמגדלין בו תורה ומגדלין בו תפילה³⁷, בדוגמת בית־הכנסת ובית המדרש "מקדש מעט"³⁸, וכן בית צדקה וגמ"ח (כללות כל המצוות), עד לאופן שמגדלין בו צדקה וגמ"ח.

וענין זה מודגש גם בשיעור חומש היומי:

בית תורה – "להורות", "בית תלמוד שממש תצא הוראה",

בית תפילה – "ויגש אליו יהודה", הגשה לתפילה, סמיכת גאולה לתפילה.

ובית צדקה וגמ"ח – כללות כל המצוות, שהרי התפלה היא "עיקר המעמיד ומקיים את הרמ"ח מ"ע", וכן צדקה וגמ"ח כפשוטו – "נילוס עולה לקראתו ומשקה את הארץ", השפעת מזון לכל הארץ.

וזוהי ההוראה שלומדים משיעור היומי בנוגע לפועל – שיש להוסיף ביתר שאת וביתר עוז במעשינו ועבודתנו לעשות לו ית' דירה בתחתונים, על־ידי־זה שבביתו הפרטי דכאו"א

35) שם ד.

36) שבת סג.א. וש"נ. הובא בפרש"י על התורה: וישב לז, יז. בא יב.ב.

37) מגילה כז, רע"א.

38) יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.

פרשת ויגש

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני... ואל יחר אפך בעבדך (מד, יח)

כשניגש יהודה אל יוסף היה מוכן למלחמה, כנאמר במדרש (רבה) כאן – "ר' יהודה אומר הגשה למלחמה, כמה דאת אמר ויגש יואב והעם אשר עמו למלחמה".
יהודה היה מוכן לסכן את עצמו במלחמה כדי להציל ילד יהודי אחד, אשר הוא היה האחראי לשלומו – "כי עבדך ערב את הנער" (פסוק לב).
ללמדך: הורים, שהם האחראים לחינוכו של כל אחד ואחד מילדיהם, חייבים למסור את נפשם בעבור ילדיהם, כדי שהם יקבלו חינוך יהודי טהור.

(ליקוטי שיחות כרך א פרשת ויגש עמ' 94-95)

* * *

"ויגש אליו יהודה" – כשיהודי ניגש אל "יוסף הצדיק" שבדורו לקבל ברכתו, "ויאמר בי אדוני" – תחילה הוא מבקש שתיכנס בו השפעתו הרוחנית של הצדיק, דבר המביא לידי קירוב וייחוד מסויים בינו לבין הצדיק. רק לאחר מכן, "ידבר נא עבדך דבר" – הוא מבקש ברכה לעצמו בענייניו הפרטיים. אולם גם לאחר התקרבות זו עדיין הוא מרגיש את מיעוט ערכו לגבי הצדיק. לכן הוא ממשיך, "ואל יחר אפך בעבדך" – על שהוא מבזבז זמנו של הצדיק ומטרידו בענייניו הפרטיים שהם בבחינת חסרי ערך לגבי הצדיק, "כי כמוך כפרעה" – "פרעה" רומז למידת מלכותו יתברך (ראה זח"ב לד), וצדיקים דומים לבוראם; כשם שהקב"ה הוא תכלית הטוב והחסד והוא סובל כל בריותיו, כן גם הצדיק.

(מהתועדות כ"ק אדמו"ר, פרשת ויגש תשי"א)

ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צואריו (מה, יד)

ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך: על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן ליחרב. ובנימין בכה על צואריו: על משכן שילה שעתידי להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרב (רש"י)

מדוע בכה יוסף על חורבן המקדשות שבחלקו של בנימין, ובנימין בכה על חורבן המשכן שבחלקו של יוסף, ולמה לא בכו כל אחד על חורבן המקדש שבחלקו שלו?
אלא: כשרואה אדם ש"המקדש" הרוחני של חברו "חרב" – עליו לעשות כל שביכולתו כדי לעזור לחברו לתקן את הדבר. אך אם השתדלותו אינה נושאת פרי, עליו להצטער על מצבו הירוד של חברו ולהזיל על כך דמעה.
אולם, כאשר ה"מקדש" שלו חרב, אסור לו להסתפק באנחה ובבכייה, אלא עליו לעשות ולפעול במלוא המרץ לבנותו מחדש.

(ליקוטי שיחות כרך י עמ' 148-150)

ואף על פי כן, ישנו יום מיוחד בשנה שבו עושים רעש הכי גדול בנוגע לנתינת התורה – באופן ש"מגדלין בו תורה":

בבוא "זמן מתן תורתנו" – קורין בתורה עשרת הדיברות, כמארז"ל⁴⁵ "אמר הקב"ה לישראל, בני, היו קורין את הפרשה הזאת בכל שנה ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה", וכמנהג ישראל [שנתפשט במיוחד בשנים האחרונות, ובאופן דהלוך ומוסיף, שהרי אפילו לאחר ביאת משיח צדקנו יהיו כל העילויים דקריאת התורה, ובפרט ב"זמן מתן תורתנו"] להביא לבית הכנסת גם את הקטנים וקטני קטנים, שגם הם יהיו נוכחים בעת קריאת עשרת הדיברות, כבמתן תורה בפעם הראשונה, ש"בנינו עורבים אותנו"⁴⁶.

כלומר, אף על פי שישנו העניין דמתן תורה בכל יום, ובאותו אופן כבמתן תורה, כאמור "מה להלן כו' אף כאן כו'", מכל מקום, בבוא "זמן מתן תורתנו", אזי נעשה העניין דמתן תורה באופן נעלה יותר, באין ערוך. יתירה מזה:

ב"זמן מתן תורתנו" – הרי, בהתחלת היום מברכים ברכת התורה, "נותן התורה" לשון הווה, ואחר כך אומרים פרשת ברכת כהנים וכו' (כבכל יום), ולאחרי זה קורין בתורה עשרת הדיברות.

45) פסיקתא דרב כהנא פ' בחודש השלישי (הובא ברוקח סרצ"ו).

46) ראה תנחומא פרשתנו ב. ועוד.

כלומר, בו ביום ישנו העניין דמתן תורה באמירה ברכות התורה כפי שהוא בכל ימי השנה (ובאופן נעלה יותר – להיותו לאחר ההכנה דערב זמן מתן תורה, אמירת התיקון וכו'), ואף על פי כן, בסמיכות זמן לאחר יזה [כשישנו עדיין המשך הפעולה דברכת התורה, שלכן, אינו צריך לברך עוד הפעם ברכת התורה (אלא אם כן עולה לתורה), מכיוון שהברכה בהתחלה היום קאי על כל היום], מתחיל עיקר ה"שטורעם" דמתן תורה, בקריאת עשרת הדיברות, אמיתת ושלמות העניין דמתן תורה.

ופשוט, שאין זה דבר מעושה ("א געמאכטע זאך"), חס ושלום, שכן, גם אם צריך לכפות ולפעול על עצמו ענין זה, אין זה אלא כדי להסיר את העניינים המבלבלים מהכרת והרגשת אמיתת העניין דמתן תורה, ככפעם הראשונה.

ומכיון שכן, הרי, שוב אין צורך לחפש תירוץ מיוחד בעניננו – שבבוא יום השישי דפ' ויגש, ומתחילים ללמוד את השיעור היומי "ואת יהודה שלח גו' להורות גו'", אזי אומר אדמו"ר הזקן לכאור"א מהלומדים, ההולכים בעקבותיו: "צריכים לחיות עם הזמן", היינו, שעכשיו מתחיל "שטורעם חדש" בעניין ד"להורות", "לתקן לו בית תלמוד", בתי תורה, ועל דרך זה בנוגע לעניין התפילה ("את יהודה שלח לפניו אל יוסף", "ויגש אליו יהודה"), בתי תפילה, כנ"ל בארוכה.

(משיחת אור ליום ועש"ק פרשת ויגש, ח' טבת ה'תשמ"ז. תורת מנחם תשמ"ז, כרך ב', עמ' 184 ואילך)

עיון ודפדוף בספרים בשבת־קודש

כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ וכ"ק אדמו"ר נשיא־דורנו הקדישו מזמנם בשבת־קודש לעיין ולקרוא בספרים • תחקיר לרגל ה' בטבת חג הספרים ("דידן נצח") • ספר התניא, וכן גמרא, אינם כבדים - אמר הרבי

בערב שבת זה יצאו־לאור והובאו מבית הכריכה – בהשגחה פרטית – ספרי המאמרים מהשנים תר"פ תרפ"ג.. והנה מצד החיובות המיוחדת שבדבר חדש.. יש להתחיל קודם כל ("לכל לראש") עם ענין המבואר במאמר הנ"ל...

[וכן נאמר במאמר שנדפס שם עמ' 405: "ומדייק כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו.. שיצא לאור עכשיו והובא מבית הכורף ביום ו' ערב־שבת־קודש בסמיכות לשבת־קודש שלפני יום ההילולא..."].

וכן במאמר שהשמיע בש"פ וירא תשמ"ז ('התוועדויות תשמ"ז' כרך א' עמ' 492):

ויטע אשת בבאר שבע.. ומביא בעל יום ההולדת במאמרו על פסוק זה (דשנת תר"ן) שזכה דורנו ונדפס ויצא־לאור לפני שבת זו... את המאמר באתי לגני תש"י – הביא הרבי לחמיו כב' קדושת אדמו"ר מוהרי"צ ביום ששי ט' שבט אחר־הצהריים כמסופר ברשימתו (שנדפסה גם ב'לקוטי שיחות' כרך יא עמ' 218):

"באתי לגני: המאמר (הקונטרס) הובא מבית הכורף ביום וא"ו ט' שבט. כשהבאתי הקונטרס לכ"ק מו"ח אדמו"ר, מצאתיו בחדרו.. יושב על כסאו אצל שלחנו והסידור (תורה אור. ברוקלין תש"א) פתוח לפניו בע[מוד] מה: סיום הודו להוי' והתחלת פתח אלי'. הנחתי הקונטרס על השולחן, ונענע בראשו בתנועה של אישור ושביעת רצון".

– אלא שכל המובא כאן שייך לספרי ומאמרי רבותינו נשיאינו דווקא!

רבינו היה מדייק שלפני השבת־קודש ינסו הספרים החדשים לחדר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ כדי שכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ יוכל לעיין בהם ביום השבת.

– כך כתב הרב מיכאל אהרן זעליגסאן ב'לקט הליכות ומנהגי שבת קודש' קה"ת, נ.י. תשע"ו עמ' נט.

מקור הדברים בדברים ששמע מאביו ר' אברהם אבא הרופא ד"ר זלגיסון, והובאו בספר תולדות ר' אברהם הרופא נ.י. תש"נ עמ' 103:

"אבי היה בקשר עם המדפיס בשנגהאי והוא הוא שהביא אתו מ'זמרת הארץ' – חבילת טופסי הספרים.. לפה [נ.י.]. הוא הגיע קרוב לסיום השבוע. כ"ק אדמו"ר שליט"א צלצל אליו להודיעו ששולח אליו שליח מיוחד (אחד התלמידים) לקבל ממנו את חבילת הספרים על מנת להביאם אליו כדי שחותנו כ"ק אדמו"ר (מהור"צ) יקבלם לפני השבת וכן היה.

על מנהגו של רבינו כותב רמ"א זליגסון ('לקט.. קודש' שם): "רבינו היה נוהג ללמוד ולעיין בספרים החדשים שהכניסו אליו, בסמיכות ליום השבת־קודש. פעמים היה רבינו מביע – בעת ההתוועדות דשבת־קודש – שביעות רצון והכרת תודה על מה שהודרו להמציא הספרים מבית הכורף, עוד לפני השבת".

כך למשל מתבטא הרבי בש"פ בא ח' שבט תשמ"ו ('התוועדויות תשמ"ו' כרך ב' עמ' 409):

בשנת תשמ"ו שמעתי בשם אחד ממזכירי רבינו כי מזכירי הרבי, ביודעם את סדר יומו הצפוף של רבינו והצורך בקבלת תשובות רבות בעניינים הנוגעים ל'פיקוח נפשות', הנהיגו־השתדלו שספרים שהתקבלו ממחברי ספרים וכדומה יוכנסו לרבי לפני שבת־קודש.

[ואכן באחת הרשימות שבמדור זה כתבתי בשעתו: עפ"י סיפורי המזכירים שמשתדלים להכניס לרבי ספרים ביום ששי לפני שבת־קודש]. לאחרונה, עם חשיפתם של יומני כב' קדושת אדמו"ר מוהרי"צ מסתבר שזה היה גם רצונו של הרבי עצמו.

במוצאי ש"ק שמות כ"א טבת תש"ה כותב כב' קדושת אדמו"ר מוהרי"צ ביומנו ('מבית הגנזים' עמ' נז): "תמול ערב... ישבתי בחדרי ועסקתי בקריאה בספרים שונים כדרכי בכל שבת קדש שהנני לוקח לי איזה זמן לבקר – ויותר מדויק לדפדף – ספרים שונים מה שמזכירי הספרן... מביא לחדרי.

לפניכן במוצש"ק וירא יח מר־חשון (שם עמ' נד) כותב: "תמול ערב הי' לי הענג לקרוא ולבקר חבילת ספרים אשר קנה מזכירי... וכשלשה שעות עסקתי בענג רב".

ובמוצאי ש"ק חיי [שרה] כה מ[ר] חשון (שם עמ' נו):

תמול ערב... עד התפלת ערבית... ואחרי' עד שעה אחד עשרה לילה, קראתי הספרים שונים כדרכי בכל עת אשר הספרן של אוצר ספרים והוא מזכירי... מביא לחדרי שתי תיבות ספרים מן אלו שקנה במשך העת ואני מבקדם, ובהספרים יש ממקצועות שונים בספרי קודש ולהבדיל ספרי חול ומאד מאד נהנית איזה שעות בקריאת ספרים שונים.

העלעול בספרים – היה זה נוהגו של כב' קדושת אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע – כפי שמספר כב' קדושת אדמו"ר מוהרי"צ ב'ספר השיחות – ה'ש"ת עמ' 114: "היתה לו שעה קבועה ביום שהיה מעיין בספרים". כ"ק אדמו"ר נ"ע קרא לכך בלשונו הקדוש: "לעלעל [=לדפדף] לראות במאי דמשתעי, ועלעול [דפדוף] זה העניק לו את העשירות האמיתית בידיעת הענינים".

החידוש בהנהגת כב' קדושת אדמו"ר מוהרי"צ שזה כלל גם "ספרי חול" – לפי מה שביאר הרבי בשיחות קיץ תשמ"ה במעלת בירור ספרי החול ע"י כב' קדושת אדמו"ר מוהרי"צ.

– לעצם הענין כדאי להזכיר את הנאמר במסכת גיטין ס, א: "רבי יוחנן וריש לקיש היו מעיינין בספרא דאגדתא בשבתא".

לימוד דווקא על פי פנימיות התורה

בהזדמנות הדפיס הרה"ח ר' לייבל שי' זאיאנץ מהדורות תניא, ושלח כמה מהן בתוך קופסה נאה לרבי. הרבי יצא את ביתו כשהוא אוחז בידו האחת את הקופסה עם ספרי התניא ובידו השנייה שק שנהג ליטול עמו. הרבנית שליוותה את הרבי ביקשה את המשמש־בקודש ר' שלום־דובער גנזבורג לקחת את קופסת התניא'ות מהרבי, לחסוך ממנו את המאמץ הקשה.

למשמע הבקשה הגיב הרבי: "תניא'ס אף פעם אינן כבידות" והמשיך בדרכו, ממשיך ואוחז בתניא'ות ('בקודש פנימה', ר' יוסף אשכנזי, עמ' 50-51).

[דברים דומים אמר פעם למישהו שביקש לסייע באחיזת גמרא "לרבי תורה אינה כבדה"...].